

Datum: 2021-04-29

Dnr KF2021/VO1/9

Utbildningsdepartementet Dnr U2020/05545/UH

Konstfacks yttrande över "Innovation som drivkraft- från forskning till nytta" (SOU 2020:59)

Sammanfattning

Konstfack tackar för förfrågan att svara på remiss av "Innovation som drivkraft- från forskning till nytta" (SOU 2020:59).

Konstfack är en konstnärlig högskola med framgångsrik utbildning. Konstfack rankas som en av de mest framstående konstnärliga högskolorna i världen och har mycket samverkan med omgivande samhälle inte minst genom sina lärare som i många fall är yrkesverksamma på sidan av sina uppdrag på Konstfack. Många utbildningsinriktningar är också mer tydligt kopplade till industriell utveckling och kommersialisering, än vad man skulle kunna tro. Det finns inte minst stor potential till innovation inom exempelvis inredningsarkitektur och inredningsdesign men också inom andra områden där framförallt det konstnärliga entreprenörskapet och möjlighet till sociala innovationer finns.

Konstfack har inget innovationskontor och inget holdingbolag. Vi har ett nära samarbete med en inkubator, Transit som är en ideell förening. Denna avsaknad av egna nationella strukturer skapar en väldigt svår situation för våra studenter och forskare. De innovationskontor som finns anknutna till universitet i Stockholmsområdet skulle kunna vara ett stöd för våra studenter och forskare men närheten och förståelsen för konstnärlig innovation saknas. Därför är det mycket glädjande att utredaren även tar höjd för innovation på konstnärliga högskolor. Vi välkomnar ansatsen och tycker att många förslag är mycket värdefulla att ta vidare.

Konstfack har följande synpunkter på specifika förslag i betänkandet.

Avsnitt 6

Förslag 6.1.1

Utredningens förslag: I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat och andra kunskaper tillkomna vid högskolan kommer till nytta.

Det ska förtydligas att också konstnärlig forskning omfattas i högskolors uppgift att verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta.

Konstfack anser att det är mycket positivt att i skrivningen i högskoleförordningen även inkluderar konstnärlig forskning. Det är däremot svårt för oss att leva upp till detta krav när inga särskilda medel för nyttiggörande i form av ett innovationskontor, tillfaller lärosätet. Konstfack tillstyrker förslaget under förutsättning att denna förändring också innebär möjligheter för Konstfack att få ett innovationskontor.

Förslag 6.1.2

Utredningens förslag: Högskolornas uppgift att verka för att forskningsresultat och andra kunskaper tillkomna vid högskolan kommer till nytta innefattar såväl kommersiellt som icke-kommersiellt nyttiggörande. Möjligheten till ett framtida nyttiggörande av resultat ska beaktas redan när forskning och utbildning vid högskolan organiseras.

Konstfack välkomnar att nyttiggörande inte enbart ses som ett kommersiellt nyttiggörande och tillstyrker förslaget. Däremot är vi lite frågade till den skrivning som handlar om att lärosätet ska beakta nyttiggörande i organisering av forskning och utbildning eftersom det är svårt att följa upp. Konstfack anser att det då är viktigare att följa upp resultat och effekter från nyttiggörandet men även i det, ta med icke-kommersiellt nyttiggörande.

Förslag 6.2

Utredningens förslag:

Högskolornas styrelse ska besluta

- 1. om de närmare formerna för nyttiggörandearbetet, och*
- 2. om övergripande frågor rörande av högskolan förvaltad holdingbolag, såsom ägardirektiv, uppdragsmål, uppföljning av verksamheten och nominering av ledamöter i bolagets styrelse.*

Konstfack tillstyrker förslaget och tycker det är viktigt att högskolans styrelse är med i arbetet kring nyttiggörande på samma sätt som de är involverade i utbildning och forskning.

Avsnitt 7

Förslag 7.2

Utredningens förslag 1: Universitetskanslersämbetet ska följa upp högskolornas nyttiggörandearbete. Verket för innovationssystem, Vinnova, ska återkommande utvärdera högskolornas nyttiggörandearbete. Utvärderingen ska senast den 30 mars vart fjärde år ge högskolorna respektive regeringen underlag för hur nyttiggörandearbetet kan utvecklas.

Utredningens förslag: Vinnova och UKÄ bör ges i uppdrag att ta fram en mer exakt modell för hur arbetet med uppföljning och utvärdering av nyttiggörandearbetet ska genomföras och redovisa denna för regeringen.

Konstfack tillstyrker förslaget och tycker det är bra om nyttiggörandearbetet tydligare följs upp eftersom det skapar en likvärdighet i systemet. Det förutsätter dock att ett bra resultat på en utvärdering gör skillnad i tilldelning av medel för nyttiggörande.

Förslag 7.3.1

Utredningens förslag: Regeringen beslutar om särskilda statliga medel för uppdrag om inrättande av innovationskontor. Beslutet ska gälla tills vidare.

Beslutet ska särskilt beakta

- 1. Hur väl nyttiggörandearbetet 1 kap. 8 högskoleförordningen (1993:100) genomförts,*
- 2. Hur stödet till högskolor som inte har särskilt uppdrag om innovationskontor fungerat,*
- 3. Medfinansieringen till verksamheten, och*
- 4. i vilken utsträckning såväl högskolor som enskilda utbildningsanordnare som gjort en anmälan samarbetar med minst en annan aktör inom ramen för ett innovationskontorsuppdrag*

Konstfack stöder förslaget och tycker det är positivt att alla högskolor har möjlighet att ansöka om att få bilda ett innovationskontor. Det är viktigt att innovationskontoren har bred geografisk spridning men också att de stöder olika typer av högskolor. Eftersom det i dag inte finns något innovationskontor som särskilt stöder konstnärliga högskolor är det mycket viktigt att det tas med i det fortsatta arbetet. Kravet på samarbete med extern part är bra men bör kunna vara andra högskolor. Idén med att stödja de högskolor som inte fått ett innovationskontor är i grunden välmenande men fungerar inte. Konstfack anser att det är bättre att högskolor samordnar sig och bildar gemensamma innovationskontor liknande Innovationskontoret Fyrklövern.

Förslag 7.3.2

Utredningens förslag: Högskolor som fått särskilda medel för uppdrag om inrättande och finansiering av innovationskontor ska stödja och samarbeta med högskolor som inte fått sådana medel i enlighet med en uppdelning som regeringen beslutar

Konstfack avstyrker förslaget och förespråkar i stället gemensamma innovationskontor (se ovan) där flera lärosäten går ihop och bildar ett gemensamt bolag på samma villkor. Det skapar ett mer solidariskt system som är långsiktigt och som skapar ett intresse för innovation på alla högskolor. Ett exempel kan exempelvis vara ett innovationskontor inom konstnärliga områden. Modellen med att stödja lärosäten som inte fått innovationskontor är välmenande men fungerar inte så väl i praktiken där förståelse för ämnesområden och/eller geografisk närhet är viktigt. Engagemanget för frågorna påverkar också i hög grad beroende på om man har ett eget innovationskontor eller ej.

Förslag 7.3.5

Utredningens förslag: Högskolor som tilldelats medel för att ha innovationskontor ska i sin årsredovisning redovisa hur de medel som har tilldelats har använts för att bedriva verksamheten vid innovationskontoret. Redovisningen ska beskriva inriktningen på innovationsverksamheten, målen för denna och hur kriterierna för stödet tagits hand om i arbetet, samt om, och i så fall vilken, expert- eller specialistkompetens som har byggts upp. De högskolor som har fått uppdrag att stödja annan högskola ska ange vilken eller vilka

högskolor som stöds och med vilka tjänster. Om en högskola inte har fått medel för att stödja högskolor men har påbörjat ett sådant samarbete, bör detta framgå av redovisningen. Utredningens förslag: Någon sådan redovisning som sker av nyckeltal i dag i dag bör inte längre ske i årsredovisning. Redovisning kan däremot komma att ske på annat sätt.

Konstfack tillstyrker förslaget

Förslag 7.3.6

Utredningens förslag: Utredningen föreslår en ny finansieringsmodell för innovationskontoren, som baseras på högskolornas storlek. Anslagen ska medfinansieras med minst 10 procent av det maximala stödbeloppet, av högskolan

Det är viktigt att innovationskontor finansieras genom särskilda anslag. Det är också viktigt att varje innovationskontor har en basfinansiering som ligger relativt fast varje år. Att avkräva en medfinansiering från varje lärosäte kommer dock att vara helt omöjligt för en liten högskola som Konstfack även om intentionen med medfinansiering är bra. Konstfack avstyrker därför delvis förslaget och anser att det bör bero på högskolans storlek i högre grad än vad förslaget anger.

Utredningens förslag: Vinnova bör få i uppdrag att utlysa medel för att mer forskning ska kunna kommersialiseras. Totalt bör ytterligare 100 miljoner kronor per år avsättas för ett utökat verifieringsstöd.

Konstfack tycker verifieringsstöd är bra men vill att verifieringsstödet också breddar sitt innovationsbegrepp så att exempelvis sociala innovation ska kunna få verifieringsstöd.

Utredningens förslag: Vinnova bör utreda möjligheten att skriva kontrakt med individer och företag, som fått statliga stöd inom ramen för innovationsstödssystemet, som förbinder dem att återbetala hela eller delar av erhållit stöd i vissa fall

Konstfack tillstyrker förslaget men anser att det tydligt bör framgå i vilka lägen en återbetalning blir aktuell. Detta för att skapa en trygghet för individen i systemet.

Förslag 7.4

Utredningens förslag: Regeringen ska besluta om medel för utökade innovationsuppdrag till två eller flera högskolor i samverkan. Anslag för det utökade tematiska innovationsuppdraget ska uppgå till 25–100 miljoner kronor per år.

Konstfack är försiktigt positiva till förslaget men anser att tematiska inriktningar och specialiseringar även måste vara möjligt att söka för de som inte har innovationskontor om inte gemensamma innovationskontor införs och alla högskolor därmed har ett innovationskontor. Ett exempel är att Konstfack är villiga att samla och ingå i ett konsortium där ett innovationskontor för konstnärliga högskolor kan byggas upp. Om förslaget förutsätter ett innovationskontor innebär dock det att det blir ett universitet med tillhörande

innovationskontor som måste samordna detta, vilket inte gynnar kraftsamlingen. Konstfack anser därför att det är viktigare att säkerställa att alla lärosäten har tillgång till ett innovationskontor som de anser vara "deras" innovationskontor, något som inte uppnås med större lärosäten som stöttar mindre. Den obalans i inflytande och medbestämmande som en sådan konstruktion innebär är inte positiv för små högskolor och särskilt inte för specialiserade högskolor som Konstfack. Det är svårt att se att det finns något innovationskontor som i dag skulle ta emot en student eller forskare från Konstfack som har en idé vilket är ett problem med likvärdigheten i systemet.

Avsnitt 8

Förslag 8.1.1

Utredningens förslag: Högskolorna ges i uppdrag att ta fram högskolespecifika strategier för hantering av immateriella tillgångar.

Konstfack stöder inte förslaget även om det är angeläget att ta ett större ansvar för frågorna centralt. Anledningen är att en mindre högskola som Konstfack inte har resurser eller kompetens att ta fram en sådan. Om ett gemensamt innovationskontor för konstnärlig forskning kan etableras och få finansiering så ökar dock möjligheterna. Kravet bör således följa med innovationskontorsuppdraget.

Förslag 8.1.4

Utredningens förslag: Inom det särskilda bolag (Finansieringsbolaget – se avsnitt 9.3) som föreslås inrättas av högskolorna i landet, finns statsstödsrättslig kompetens, liksom immaterialrättslig sådan. Stöd till högskolornas uppbyggnad av immaterialrättslig kompetens ges därutöver av Patent- och registreringsverket. De strategier för immateriella rättigheter högskolorna tar fram visar hur högskolorna kommer säkerställa att immaterialrättsliga frågor hanteras på bästa sätt.

Konstfack tillstyrker förslaget

Förslag 8.2

Utredningens förslag: Ett nationellt centrum för entreprenörskap inrättas, som ges uppdraget att höja kunskapen om entreprenörskap vid svenska högskolor. Det nationella centret ska utlysas i konkurrens av Vinnova och måste delas mellan minst en högskola och en extern aktör.

Konstfack stöder förslaget. Konstfack ser stora fördelar med en samordning av entreprenörskapsutbildningar framförallt och i Stockholm finns redan ett nätverk för ändamålet i form av SSES-Stockholm School of Entrepreneurship. Konstfack anser också att det är bra med en utlysning för att etablera denna typ av verksamhet. Vad gäller inriktningen som i betänkandet är uppdelat i tre delar så anser Konstfack att det framförallt är den andra uppgiften som är viktigast, dvs att bidra till utvecklingen av och erbjuda utbildningar av relevans för entreprenörskap.

Förslag 8.5.2

Utredningens förslag 1: Forskningsråden ges i uppdrag att i samarbete med KK-stiftelsen, Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning utveckla modeller för hur högskolornas förmåga att driva nyttiggörande i forskningsprojekt och vid högskolorna kan öka.

Konstfack instämmer i förslaget

Utredningens förslag 2: Råden ges i uppdrag att samarbeta med Vinnova i arbetet med det nya förfarandet för utvärdering av nyttiggörande.

Konstfack instämmer i förslaget

Avsnitt 9

Förslag 9.1.2

Utredningens förslag 1: Regeringen bemyndigas att använda anslagsmedel till att finansiera holdingbolagens verksamhet och bilda holdingbolag där sådana saknas.

Konstfack instämmer delvis i förslaget. Det är positivt att alla lärosäten kan ha möjlighet att bilda holdingbolag, däremot är det omöjligt för Konstfack att använda de forskningsanslag vi får för detta ändamål eftersom det skulle utarma verksamheten. För större lärosäten finns större möjligheter till detta men detta förslag bör endast gälla lärosäten med större forskningsanslag.

Utredningens förslag: Regeringen bemyndigas att använda donationsmedel till att finansiera holdingbolagens nyttiggörandearbete.

Konstfack instämmer med förslaget.

Förslag 9.1.3

Utredningens förslag: Det belopp som riksdagen föreslår bemyndiga regeringen och i förlängningen högskolorna att tillföra holdingbolagen, bör anpassas efter storleken på högskolornas totala anslag.

- *Högskolor med anslag upp till 500 miljoner kronor bemyndigas att tillföra fem miljoner kronor per år.*
- *Högskolor med anslag 500 miljoner kronor till två miljarder kronor bemyndigas att tillföra 25 miljoner kronor per år.*
- *Högskolor med anslag på över två miljarder kronor bemyndigas att tillföra 50 miljoner kronor per år.*

Konstfack avstyrker förslaget för de lärosäten som har mindre forskningsanslag. Konstfack har ett anslag på 20 miljoner kronor per år och att ta medel från detta för att bilda ett holdingbolag är omöjligt.

Förslag 9.2.1

Utredningens förslag: Holdingbolagens verksamhet är i huvudsak av allmännyttigt slag. Holdingbolagens verksamhet bör tydliggöras och kopplas till högskolornas av utredningen föreslagna nya nyttiggörandeuppdrag i 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434).

Utredningens förslag: Holdingbolagen ska bidra till att nyttiggörande av såväl forskningsresultat som andra kunskaper tillkomna vid högskolan sker. Det ska ske på affärsmässiga grunder. Detta ska vara ett av riksdagen fastställt samhällsuppdrag och förenas med uppdragsmål beslutade av högskolans styrelse, som bolagsstämman föreslås fastställa.

Konstfack instämmer i förslaget

Förslag 9.2.2

Utredningens bedömning: Högskolorna behöver ha verktyg för sitt kommersiella nyttiggörandearbete. Holdingbolaget är ett av dessa. Holdingbolagets verksamhet ska liksom i dag bedrivas på affärsmässiga grunder.

Utredningens förslag: Riksdagen beslutar att samhällsuppdraget ska kompletteras med ett ekonomiskt mål för verksamheten, som säkerställer att verksamheten bedrivs på affärsmässiga grunder och bidrar till att uppfylla holdingbolagets samhällsuppdrag. Regeringen bör i sin tur i de nya anvisningarna för bolagen uppdra åt de förvaltande högskolornas styrelser att tillse att bolagen beslutar mer detaljerade ekonomiska mål.

Konstfack instämmer i förslaget men ser inte hur affärsmässiga grunder kan kombineras med ett samhällsuppdrag.

Förslag 9.2.4

Utredningens förslag: Regeringen uppdrar, efter riksdagens godkännande, åt de 18 statliga högskolor som nu förvaltar holdingbolag att bilda ett gemensamt bolag (Finansieringsbolaget) som tillhandahåller gemensamma stödfunktioner, upprättar gemensam redovisning av holdingbolagens samlade verksamhet och underlag till Regeringskansliet. Bolaget ska också ansvara för beslut om finansiering för så kallade projektbolag. Ett aktieägaravtal upprättas mellan högskolor med holdingbolag där varje högskola har en röst och som närmare reglerar gemensamma ägarfrågor. De högskolor som bildar nya holdingbolag ska därefter bli medlemmar i konsortiet. Vid ägarsamråd bestäms gemensamma ägarfrågor. Regeringen utser en ledamot av bolagets (Finansieringsbolagets) styrelse.

Utredningens förslag 1: Regeringen bemyndigas att vidta de åtgärder som krävs för att bilda Finansieringsbolaget.

Utredningens förslag 2: De högskolor som förvaltar holdingbolag ges i uppdrag att, genom beslut på bolagsstämma i respektive holdingbolag, tillse att holdingbolagen förvärvar andel i Finansieringsbolaget samt ingår aktieägaravtal gällande Finansieringsbolaget.

Utredningens förslag 3: En eller två högskolor i samarbete ges i uppdrag att samordna arbetet med konsortiet och aktieägaravtalet och att åt konsortiet bilda Finansieringsbolaget.

Utredningens förslag: Finansieringsbolaget får i uppdrag att ansvara för alla investeringar i så kallade projektbolag för idéer från studenter och forskare. Dagens holdingbolag får förmedla tillgång till investeringsmedel av Finansieringsbolaget.

Konstfack instämmer i förslaget eftersom ett finansieringsbolag även skulle kunna öppna upp för investeringar i idéer sprungna från Konstfack.

Förslag 9.3.5

Utredningens förslag: Finansieringsbolaget bör ges i uppdrag, genom dess ägare, att utreda former för hur en nationell process för licensiering av immateriella rättigheter sprungna ur högskolors verksamhet ska kunna bildas.

Konstfack instämmer med förslaget och vill poängtera att det är viktigt att detta också inkluderar frågor som mönsterskydd, varumärke och upphovsrätt. I detta arbete behöver man också ta fram en process för hur de lärosäten som saknar holdingbolag ska kunna få nyttja denna kunskap och tjänst.

Förslag 9.3.6

Utredningens förslag: Avgränsningen att holdingbolagen inte får bedriva sådan verksamhet som ingår i högskolornas grundläggande verksamhet, förtydligas.

Konstfack instämmer i förslaget men anser att uppdraget kring uppdragsutbildning bör tydliggöras. Om alla lärosäten har möjlighet till eget holdingbolag är det rimligt att exempelvis uppdragsutbildning i sin helhet blir ett ansvar för holdingbolaget. Det särskiljer uppdragsutbildningen från det ordinarie utbildningsuppdraget som lärosätena har, och möjliggör en långsiktighet i verksamheten som inte är beroende av utbildningsspecifika parametrar som styr det ordinarie utbildningsuppdraget. De lärosäten som inte har holdingbolag bör få möjlighet att bilda sådana för att erbjuda uppdragsutbildning.

Ärendet har beslutats av rektor Maria Lantz efter föredragning av utbildnings- och forskningsadministrativa avdelningen. I den slutliga handläggningen av ärendet har sförvaltningschef Elisabet Nordwall deltagit.